

Славутицький відділ культури
Міська централізована бібліотечна система

„Палка патріотка України”

До 100-річчя від дня народження

Олени Теліги

Бібліографічний покажчик

Славутич

2006

Даний бібліографічний покажчик підготовлений відділом бібліотечно-бібліографічного обслуговування Загальноміського бібліотечно-інформаційного центру м. Славутича.

Видання присвячене відзначенню у 2006 році 100-річчя від дня народження Олени Теліги – видатної поетеси і Громадянки України, якій вона, не вагаючись, віддала своє життя.

Покажчик містить біографію, твори письменниці, видання та статті про її життя і творчість, сценарії

Матеріал розміщений за розділами в алфавітному порядку.

Посібник розраховано на широке коло читачів.

Укладачі:	Панова Л.І., Соловйова Л.О., Янченко О.О.
Комп'ютерний набір:	Соловйова Л.О.
Відповідальна за випуск:	Портная Н.В.

*"Чи дійсно вже немає цієї барвистої постаті,
великої доньки свого народу, й передусім - великої поетки,
яка свою поезію органічно пов'язала з чинною боротьбою
за долю свого народу й уміла, як мало з її сучасників,
в поезії не зрадити революцію, а в революції - поезію;
її поетичне слово не лише вело інших, але й вело
її несхибними дорогами аж до самої смерті."*

Ірина Падох

Дуже мало ми знаємо про неї, випірнувши з тих років, коли під темною завісою від народу приховувалося багато імен його героїв.

Олена Теліга – Шовгенова (таким було її дівоче прізвище), відома поетеса, літературний критик, діяч української культури, народилася в Іллінську під Москвою в інтелігентній напівбілоруській – напівукраїнській родині. Мати її була дочкою православного священника. Батько Іван Опанасович знаним фахівцем, гідротехніком-практиком, працював на головних водних артеріях: Москві-ріці, Волзі, Клязьмі, Сіверському Донці, був одним із авторів проекту зрошення 500 тис. десятин Голодного Степу поблизу Ташкента.

З 1918 року родина мешкає у Києві. Змалечку вабила Олену природа міста, його сади та парки. Цвітіння дерев зачаровувало дівчину і можливо саме природа пробудила у неї поетичну уяву. Зазначимо, що і молодший із синів Івана Опанасовича став російським поетом. У Києві Олена вчить у жіночій гімназії Дучинської українську мову поряд з російською, німецькою, французькою. Вона вивчає й такі дисципліни, як Закон Божий, російську граматику, історію, арифметику, географію, чистопис, малювання та креслення. Треба сказати, що вчилася вона посередньо. Незабаром влада згортає приватну освіту: всі діти повинні навчатися в єдиних трудових звичайних школах. Є відомості, що Олена потрапляє саме до такої.

...1921 року починається голод. Іван Опанасович розуміє, що тим, хто відвідував різні країни, під час пошуків шпигунів та імперіалістичних агентів буде несолодко... Обирає для себе Чехію і зникає з Києва. Архівні матеріали свідчать, що навесні 1925 року мати Олени з дочкою та сином Сергієм вирушили з міста до Подєбрада у Чехію, де на той час ректором Української господарської академії був її чоловік. Саме в Чехії Олена спочатку отримує "матуру" – атестат, а потім закінчує історико-філологічне відділення Українського педінституту в Празі. Тут вона знайомиться зі своїм вірним другом, з яким і піде на розстріл – з Михайлом Телігою. Саме тоді, після гучного весілля, вона і стає Оленою Телігою. В Чехії відбувається її становлення як поетки, публіциста-літературознавця.

Коли почалася Друга світова війна, Олена Теліга жила у Польщі, з 1929-го, коли у Варшаві померла її мати. Тоді ж настали злигодні та нестатки. Є відомості, що їй доводилося працювати з музичними номерами у нічних кабаре і навіть манекенницею, але потім вдалося влаштуватися вчителькою початкових класів. Проте, якимсь нездоланне тяжіння до Києва жило в її душі постійно. Трагічний Київ чекав її і вона, не зважаючи, що на неї чатує небезпека, вирушила разом із Уласом Самчуком і кількома друзями до міста своєї юності.

22 жовтня 1941 р. на автомашині через Святошин та Брест-Литовське шосе вона мчить Києвом і щемить її серце поблизу КПІ і тих місць, які вона колись залишила. У Києві Олена Теліга організовує Спільку українських письменників, відкриває пункт харчування для своїх соратників, співпрацює з редакцією Українського слова Івана Рогача,

що знаходилась на Бульварно-Кудрявській вулиці, видає тижневик літератури і мистецтва "Літаври".

У своєму останньому листі вона напише: "...ми йшли вчора ввечері коло засніженого університету, самі білі і замерзли так, що устами не можна було поворухнути, з холодного приміщення Спілки до холодного дому... Але за цим снігом і вітрами відчувається вже яскраве сонце і зелена весна".

Зі слів очевидців дізнаємось, що жила О.Теліга в Києві "в якомусь провулку, в старому двоповерховому будинку, її помешкання було на першому поверсі. Вікна з усіх кімнат виходили на подвір'я. Господинею була похилого віку бабуся... На двох стінах - суцільні картини, портрети й ікони. Дуже багато словників – українських, російських, чеських..."

Після арешту редакції "Українського слова" О.Теліга не брала до уваги постанов німецької влади. Ігнорувала вказівки німців зухвало і принципово. На що сподівалася вона? "Літаври" заборонили, 7 лютого 1942 р. почалися арешти. Друзі її попереджали, що гестапо готує засідку на вул. Трьохсвятительській, де розміщувалася Спілка. Але вона знала на що іде, тікати не збиралася. У приватній розмові з М.Михалевичем вперто підкреслила : "Ще раз із Києва на еміграцію не поїду! Не можу..."

Це був її свідомий вибір, це був її шлях, який вона гідно пройшла до останнього подиху. Олена пішла на стовідсоткову загибель, з нею пішов і її Михайло. Під час арешту він назвався письменником, щоб бути разом з нею. У київському гестапо О.Теліга перебувала у камері N 34. Тоді ж відбулася її зустріч із сестрою Лесі Українки, з якою обмовились кількома фразами. На сірім гестапівським мурі залишила вона свій останній автограф: вгорі намальовано тризуб і напис: "Тут сиділа і звідси йде на розстріл Олена Теліга". За даними істориків, 22 лютого 1942 р. українську письменницю-патріотку було розстріляно у Бабиному Яру разом з чоловіком та соратниками.

Ніби передчуваючи долю, колись вона пророче написала:

*І в павутинні перехресних барв,
Я палко мрію до самого рання,
Щоб Бог зіслав мені найбільший дар:
Гарячу смерть, не зимне умирання.*

Твори О. Теліги

Теліга О. Вірші // Українське Диво: Поетич. антол. / За упоряд та ред. В. Коломійця. – Кн. 2. – К.: Укр.письменник, 2005. – С. 308-313.

Теліга О. Збірник. – К.: Вид-во ім. О. Теліги, 1992. – 473 с.

Теліга О. Крізь біль розлук – у радість стріч: Поезія // Дзвін. – 1995. – № 5. – С. 15-19.

Теліга О. Листи. Спогади. – К.: Вид-во ім. О. Теліги, 2003. – 400 с.: іл.

Теліга О. О краю мій...: Твори. Документи. Бібліографічний нарис. – К.: Вид-во ім. О. Теліги, 1999. – 496 с.

Теліга О. Поезії // Атом серця: Укр. поезія першої половини ХХ ст.: Для ст.шк.віку. – К.: Веселка, 1992. – С. 288-290. – (Шк. б-ка).

Теліга О. Поезії // Вітчизна. – 2004. – № 1-2. – С. 144-149.

Теліга О. Поезії // Дороговказ. Поезії О. Теліги та О. Ольжича. – К.: Фундація ім. О. Ольжича вид-во ім. О. Теліги, 1994. – С. 17-29.

Теліга О. Поезії // Живиця: Хрестоматія укр. літ-ра ХХ ст. У 2-х кн. Кн 2. – К.: Твім інтер, 1998. – С. 237-242.

Теліга О. Поезії // Жулинський М. Слово і доля: Навч. посібник. – К.: Видавництво А.С.К., 2006. – С. 582-586.

Теліга О. Поезії // Українська література: Хрестоматія для 11 кл. серед. навч. закладів / Упоряд. Мовчан Р.В., Ковалів Ю.І. – Київ; Ірпінь: ВТФ "Перун", 1999. – С. 47-48.

Теліга О. Поезії // Укр. слово: Хрестоматія укр. літ-ри та літерат. критики ХХ ст. – К., 1994. – Кн. 2. – С. 607-611.

Теліга О. Поезії // Укр. слово: Хрестоматія укр. літ-ри та літерат. критики ХХ ст. – К.: АКОНІТ, 2001. – Кн.2 – С. 727-730.

Теліга О. Поезії // Український декламатор: Збірка віршів для укр. молоді / Упоряд. Н. і О. Зінкевичі; Передм. Р. Семківа. – К.: Смолоскип, 2006. – С. 270-278.

Теліга О. Поезії // Хрестоматія з укр. літератури (ХХ ст.): 10-11 кл. – К.: Укр. центр духовної культури, 1999. – С. 430-432.

Про життя та творчість О. Теліги

Бернадська Н. Олена Теліга // Бернадська Н. Укр. літ-ра ХХ ст.: Навч. посібник для старшокл. та вступників до вищих навч. закл. – К.: Знання-Прес, 2006. – С. 122.

Бернадська Н. Основні віхи життя і творчості О. Теліги // Бернадська Н. Укр. літ-ра ХХ ст.: Навч. посібник для старшокл. та вступників до вищих навч. закл. – К.: Знання-Прес, 2006. – С. 123.

Бернадська Н. Поєднання громадянських та інтимних мотивів у поезіях О. Теліги „Мужчинам”, „Чоловікові”, „Вечірня пісня”, „Літо” // Бернадська Н. Укр. літ-ра ХХ ст.:

Навч. посібник для старшокл. та вступників до вищих навч. закл. – К.: Знання-Прес, 2006. – С. 123-127.

Бондар Н. Олена Теліга // Живиця: Хрестоматія укр. літ-ри ХХ ст. У 2-х кн. Кн 2. – К.: Твім інтер, 1998. – С. 234-236.

Бондар-Терещенко І. Усе – лише не це!: Чи могла Олена Теліга уникнути арешту? // Слово. – 1995. – № 1. – С. 6.

Герасимук В. Гаряче серце і "гаряча смерть" нескореної поетеси Олени Теліги // Літературна Україна. – 2006. – 27 липня. – С.2.

Гнатюк Н. Як спалах блискавки: До 100-річчя від дня народження Олени Теліги // Урядовий кур'єр. – 2006. – 21 липня. – С. 8.

Гончар О. Засяяли нові грані: Олега Теліга // Літературна Україна. – 2006. – 14 вересня. – С. 4.

Грабовський В. Геній і таємниця – нероздільні: Олена Теліга // Літературна Україна. – 2006. – 14 вересня. – С.4.

Донцов Д. Поетика вогняних меж: Олена Теліга // Укр. слово: Хрестоматія укр. літ-ри та літерат. критики ХХ ст. – К., 1994. – Кн. 2. – С. 600-607.

Жулинський М. Олена Теліга // Жулинський М. Слово і доля: Навч. посібник. – К.: Видавництво А.С.К., 2006. – С. 571-581.

Жулинський М. Пішла, бо знала: повернеться!: Олена Теліга: духовна велич та ідейна самопожертва // Голос України. – 1997. – № 208. – С. 6.

Ільєва Г. „Нехай життя хитнеться й відпливе, мов корабель у заграві пожежі!": Сторінки життя і творчості О. Теліги // Дзвін. – 1995. - №. – С. 19-21.

Ільєва Г. „Сплелися боротьба й кохання, і кращий хто, не знаю я: Пасіонарність любовної поезії Олени Теліги // Літературна Україна. – 1995. – № 37-38. – С. 3.

Ільницький М. Олена Теліга // Ільницький М. Західноукраїнська і емігрантська поезія 20-30-х років. – К., 1992. – С. 39-40.

Кобець О. Пішли у вічність удвох // Жінка.–1996.- № 5.–С. 10.

Ковальчук О. "Вітрами й сонцем Бог мій шлях намітив": Літературно-муз. композиція до 100-річчя від дня народження Олени Теліги // Дивослово. – 2006. – № 7. – С. 30-35.

Мельничук Г. Олена Теліга: Жінка героїчної долі // 1000 незабутніх імен України. – К.: Школа, 2005. – С.167-169.

Миронець Н. Зоря першої величини: То коли ж таки і де народилася Олена Теліга // Літературна Україна. – 2006. – 14 вересня. – С.4.

Миронець Н. Олена Теліга та Олег Штуль: Ідейна єдність та духовна близькість // Розбудова держави. – 2003. – № 9-12. – С. 39-50.

Миронець Н. Постать Олени Теліги в епістолярному контексті // Теліга О. Листи. Спогади. – К.: Вид-во ім. О. Теліги, 2003. – С. 5-32.

Миронець Н. Теліга Олена // Українки в історії. – К.: Либідь, 2004. – С. 196-202.

Олена Теліга // Атом серця: Укр. поезія першої половини ХХ ст.: Для ст.шк.віку. – К.: Веселка, 1992. – С. 288. – (Шк. б-ка).

Олена Теліга // Вітчизна. – 2004. - № 1-2. – С. 142-144.

Олена Теліга // Гроно нездоланих співців: Літ. портр. укр. письменників ХХ ст., твори яких увійшли до оновлених шкільн. програм: Навч. посібник для вчителів та учнів ст. кл. серед. шкільн. – К.: Укр. письменник, 1997. – С. 227-239.

Олена Теліга // Енциклопедія українознавства. – Львів, 2000. – Т. 8. – С. 3164.

Олена Теліга // Історія укр. літ. ХХ ст.: У 2-х кн. Кн. 2. Ч. 1: 1940-ві – 1950-ті роки: Навч. посібник. – К.: Либідь, 1994. – С. 98-105.

Олена Теліга // Новий довідник: Укр. мова та літ. – К.: ТОВ „Казка”, 2005. – С. 717-719.

Олена Теліга // Олійник-Рахманний Р. Літературно-ідеологічні напрямки в Західній Україні (1919-1939). – К.: Четверта хвиля, 1999. – С. 91-92.

Олена Теліга // Укр. слово: Хрестоматія укр. літ-ри та літ. критики ХХ ст. – К.: АКОНІТ, 2001. – В 4-х кн. - Кн.2 - С. 726.

Олена Теліга // Хрестоматія з укр. літератури (ХХ ст.): 10-11 кл. – К.: Укр. центр духовної культури, 1999. – С. 430.

Покотило В. Як Олена Теліга інтерв'ю у мене брала: Із спогадів старого оунівця // Вітчизна. – 2003. – № 5-6. – С. 134-138.

Свідзинський А. До 60-ліття загибелі Олени Теліги // Розбудова держави. – 2002. – № 1-4. – С. 58-59.

Скляренко В.М. и др. Теліга Елена Ивановна // Скляренко В.М. и др. 100 знаменитых женщин Украины. – Харків: Фолю, 2006. – С. 424-429. – (100 знаменитых).

Славутич Я. Олена Теліга // Славутич Я. Розстріляна муза: Мартиролог. Нариси про поетів. – К.: Либідь, 1992. – С. 164-171.

Соля Б. Сильні духом: Олег Ольжич, Олена Теліга - поети і герої // Дивослово. – 2005. – № 4. – С.14-20.

Теліга Олена // Повернуті імена: Рекоменд. покажчик. Вип. 4. – К., 1995. – С. 44-52.

Теліга Олена Іванівна (1906-1942): поетеса // Укр. культура. – 2000. - № 1. – С. 28.

Теліга Олена // Усі цитати до творів з української літератури. 5-12 класи / Укладач Н.В. Курганова. – Харків: Торсінг плюс, 2006. – С. 323-329.

Українка за покликом серця Олена Теліга // Луняк Є. Минувшина України в романтичних історіях. - К.: Книга, 2011. - С. 529-544.

Фасоля А. Поетика вогняних меж: Творчість Олени Теліги як засіб формування духовного світу школяра // Дивослово. – 1996. – № 11. – С. 44-50.

Червоненко О. Розстріляне сонце: До 100-річчя з дня народження О. Теліги // Київська правда. – 2006. – 1 серпня. – С.3.

Зміст

Біографія О. Теліги.....	3
Твори О. Теліги.....	5
Про життя і творчість.....	5